

Сальваторе Дель Гаудіо
(м. Київ, Україна)

ІТАЛІЗМИ У ТВОРАХ М. КОЦЮБИНСЬКОГО

У статті після оглядового параграфу, присвяченого біографії М. Коцюбинського та мотивам його перебування в Італії, проаналізовано вживання італізмів у таких відомих оповіданнях (нарисах), як «Сон», «Хвала Життю» та «На Острові», пов'язаних з італійською тематикою. Наш вибір мотивується тим, що італійська культура вразила автора і що саме в цих коротких творах очевидним є зв'язок між життєвим досвідом письменника й типовими італійськими реаліями. Водночас досліджено етимологію давно засвоєних італійських запозичень в українській мові, їх частотність та специфіку вживання.

Ключові слова: італізми, українська проза, М. Коцюбинський, запозичення, етимологія.

В статье после обзорного параграфа, посвященного биографии Н. Коцюбинского и мотивам его пребывания в Италии, проанализировано употребление итальянизмов в таких известных рассказах (очерках), как: «Сон», «Хвала Жизни» и «На Острове», связанных с итальянской тематикой. Наш выбор мотивируется тем, что итальянская культура впечатлила автора и что именно в этих кратких произведениях есть очевидная связь между жизненным опытом писателя и типичными итальянскими реалиями. В то же время исследовано этимологию давно усвоенных итальянских заимствований, их частотность и специфику употребления.

Ключевые слова: итальянизмы, украинская проза, Н. Коцюбинский, заимствования, этимология.

In the article, after an initial overview of Kocjubyns'kyj's essential biography and the reasons of his sojourn in Italy, I analyzed the use of evident Italianisms in his works, concentrating on those short stories such as «Son», «Chvala Žyttju» and «Na Ostrovi». In these literary works devoted to Italian themes, the relation between the writer's life experience and some typical Italian realia is particularly evident. At the same time I also paid attention to the frequency and the context of

usage of the most evident Italianisms without neglecting the etymology of those Italian loan-words which are already established in the Ukrainian lexicon.

Key words: *Italianisms, Ukrainian prose, M. Kocjubyns'kyj, loan-words, etymology.*

Сьогодні в науковому колі відомо багато праць, присвячених дослідженню стилістичних аспектів творчості М. Коцюбинського: це і літературознавчі, і мовознавчі студії. Натомість значно менше досліджено особливості перекладу оповідань М. Коцюбинського різними європейськими мовами, зокрема італійською. Також існують поодинокі праці, присвячені аналізу італійських мотивів у творах М. Коцюбинського. Проте проблема функціонування італізмів у творах письменника залишається досі не вирішеною. Отож, у статті, окрім оглядової частини про особистість письменника та мотивів його перебування в Італії, пропонується аналіз частотності та специфіки вживання очевидних італізмів у творах автора. Увагу зосереджено передусім на італійських лексемах, що функціонують у творах «Сон», «Хвала Життю» і «На Острові». Водночас автором статті розглянуто етимологію давно засвоєних італійських запозичень в українській мові, представлених у зазначених вище текстах. Зауважимо, саме ці короткі оповідання (нариси), присвячені італійській тематиці, дозволяють ґрунтовніше проаналізувати життєвий досвід письменника, отриманий під час перебування в Італії.

Біографічні відомості

Михайло Михайлович Коцюбинський народився 17 вересня 1864 р. в м. Вінниця у сім'ї дрібного чиновника. Дитинство та юність майбутнього письменника минули в містечках і селах Поділля, куди переводили батька по службі. Освіту майбутній митець здобував у Барській початковій школі (1875–1876 рр.) та Шаргородському духовному училищі (1876–1880 рр.). Перші літературні спроби (поезія, переклади, нариси та ін.) письменника були створені досить рано. Попри те, його літературна кар'єра не була позбавлена труднощів. Відгуки

про перші спроби молодого автора були досить скептичними. Проте негативна оцінка критиків не спинила творчого запалу М. Коцюбинського: він продовжує писати далі, але твори до друку не подає, згодом взагалі «замовкає» на кілька років, приголомшений своїм невдалим дебютом. М. Коцюбинський почав друкуватися в 1890 р. у львівському дитячому журналі «Дзвінок», де був опублікований його вірш «Наша хатка». Тому свою літературну біографію М. Коцюбинський почав насамперед як дитячий письменник. Наприклад, його оповідання «Харитя» і «Ялинка» були опубліковані в 1891 р. у львівському журналі «Дзвінок».

Важливу роль у формуванні світогляду М. Коцюбинського відіграла поїздка до Львова у 1890 р. Тут він знайомиться з І. Франком, налагоджує контакти з редакціями журналів «Правда», «Зоря», «Дзвінок» та ін. Саме зазначені факти стали початком постійної співпраці письменника із західноукраїнськими виданнями.

У 1891 р. М. Коцюбинський їде в с. Лопатинці, що знаходиться на Вінниччині, де пише декілька оповідань: «Ялинка», «П'ятизлотник» та ін., повість «На віру», віршовану казку «Завидющий брат». Твори привернули увагу літературної громадськості, засвідчили, що в українську прозу прийшов новий талановитий автор.

Окремою сторінкою в біографії митця стала його робота (1892–1896) у Бессарабії та в Криму. Знайомство з життям молдовського та кримськотатарського народів дало багатий матеріал для нових творів – «Пе-коптьор», «Посол від чорного царя», «Відьма», «В путах шайтана», «На камені», «У грішний світ», «Під мінаретами». У цих оповіданнях М. Коцюбинський одним із перших в українській літературі вийшов за межі власне української проблематики, майстерно передав неповторний колорит молдовського села, Криму – з прекрасним теплим морем, скелястими берегами, вузькими татарськими вуличками та мінаретами.

Етюдом «Цвіт яблуні», написаним у 1902 р., митець засвідчив остаточний перехід від реалізму до модернізму, зокрема до імпресіонізму. Він почав як реаліст і народник на

початку ХХ ст., після чого визначальною для М. Коцюбинського все ж таки стала імпресіоністична манера письма¹.

У 1903 р. М. Коцюбинський написав першу частину знаменитої повісті «Fata morgana», а друга частина була закінчена у 1910 р.; третя частина, хоча й задумана, не побачила світу. Також, див.: [7, с. 368–378].

Образ Італії у творах М. Коцюбинського

Як відомо, «Італія відіграла велику роль і в творчості М. Коцюбинського. У 1905 та 1909–1911 рр. письменник тричі приїздив до Італії, довго жив на острові Капрі. Він також побував у Венеції, Мілані, Римі, Флоренції, Неаполі, Мессіні» [5, с. 131]. Ця країна вплинула на його манеру письма та залишила помітний слід у його житті.

Усередині 1909 р. виснажений письменник виїздить на лікування закордон. Зауважимо, М. Коцюбинський страждає на астму й туберкульоз. На острові Капрі (Італія)

¹ Імпресіонізм (франц. *impression* – *враження*) – напрям у мистецтві, який основним завданням вважав ушляхетнене, витончене відтворення особистісних вражень та спостережень, мінливих миттєвих відчуттів та переживань. Сформувався у Франції в другій половині ХІХ ст., насамперед у малярстві (назва пішла від картини К. Моне «Імпресія. Схід сонця», 1873). Його представники – художники К. Моне, Е. Мане, О. Ренуар, Е. Дега та ін. – основним завданням вважали найприродніше зобразити зовнішній світ, витончено передати свої миттєві враження, настрої. Імпресіонізм на межі ХІХ–ХХ ст. став вагомим компонентом європейського письменства. Однак у літературі Імпресіонізм не знаходив такого програмового характеру, як у малярстві, не мав свого окремого угруповання, наближався то до натуралізму (у прозі), то до символізму (в поезії). Його представники змальовували світ таким, яким він видавався в процесі перцепції. Ставилося за мету передати те, яким видався світ у даний момент через призму суб'єктивного сприйняття. Це зумовило функціональні та композиційні зміни опису: опис став епізодичним, фрагментарним, суб'єктивним. Імпресіоністичні тенденції викликали також зміни в характері оповіді епічних жанрів: вона певною мірою ліризувалася, що спричинило піднесення ролі й розширення функції внутрішнього монологу [...]. Елементи Імпресіонізму (зокрема, характерне для нього пленерне бачення, реалізоване найчастіше через метафору, що виконує настроєву функцію) зустрічаємо у творах українських письменників, наприклад «По-людському», «Тіні забутих предків», «Intermezzo», «Цвіт яблуні» у М. Коцюбинського та ін. Тут естетична функція кольорів, світлотіней, звукових барв і тонів, передача різних внутрішніх почуттєвих станів автора домінують над іншими художніми засадами [1, с. 300–301].

Михайло Михайлович познайомився з видатним російським письменником Максимом Горьким, який сприяв появі творів українського колеги в російських виданнях. М. Коцюбинський ще двічі відвідував Капрі (у 1910-му і в листопаді 1911-го по березень 1912 р.).

Перебуваючи в Італії, М. Коцюбинський писав багато листів своїм друзям та рідним, сповнених захвату від цієї країни та її народу. «Вся дорога з Відня до Італії – рай», – пише він у листі до дружини Віри Коцюбинської (21 травня 1905 р.). Острів Капрі письменник називає «земним раєм»: «Сей земний рай, наче навмисне створений для перевтомлених» [5, с. 131]. При перечитуванні листів М. Коцюбинського, написаних в Італії, з'являється відчуття, ніби письменник перебуває вдома, оскільки М. Коцюбинський порівнює Рим із Черніговом: «... хоч Рим – город колосальний, я собі ходжу, як в Чернігові» [там же]; також, див.: [2, VI, с. 14];

М. Коцюбинський виявив особливий інтерес до культури Італії, життя та традицій італійського народу. Усі його розповіді про безпосередні враження завжди переповнені любові й поваги до цього народу, відчувається глибока симпатія письменника до культурних надбань Італії, захоплення ними. Особливої цінності набуває неупереджений, об'єктивний погляд М. Коцюбинського щодо Італії: митець прагнув побачити в ній нетлінні духовні цінності, створені її прекрасним народом, відчути дух цього народу, багатовікову культурну традицію, яка впродовж стількох століть жила собою європейську духовність [5, с. 132].

Італії присвячено три новели М. Коцюбинського, а саме: «Сон» (1911 р.), «На острові» та «Хвала життю» (обидві 1912 р.). Ескіз «Хвала життю» став останнім твором великого письменника, який пішов із життя 25 квітня 1913 р. На думку О. Пахльовської, аналізовані новели є надзвичайно своєрідними творами «як у плані інтерпретації культури Італії, національної специфіки її народу, так і в плані психології творчості, якій італійські враження допомогли виявитися додатковими яскравими аспектами» [5, с. 135]. У цілому,

М. Коцюбинський є автором двох повістей: «Fata morgana», «Тіні забутих предків» – та понад сорока оповідань і новел, а також багатьох нарисів, статей і листів.

Італізми у творах М. Коцюбинського

Незважаючи на існуючий стан перекладацької діяльності української прози в Італії², дослідження, присвячені вичленуванню, науковому опису та аналізу італійських елементів у творах М. Коцюбинського, – майже відсутні. Тому в цьому розділі ми проаналізуємо італізми, які представлено у трьох новелах автора, а саме: «Сон» (1911 р.), «На острові» та Хвала життю» (обидві 1912 р.). Зрозуміло, що письменник вживав певні італізми зі стилістичною метою: для якомога точнішого відтворення італійської реальності та передачі безпосередності комунікативної ситуації.

У результаті проведеного аналізу нами виділено три групи італізмів у творах М. Коцюбинського:

- очевидні італізми;
- приховані італізми;

² Знайомство та визнання українських класичних авторів італійською публікою – відносно нова тенденція в Італії, а тому й мало розвинена. Це зумовлено передусім тим, що кількість перекладів українських прозових текстів в Італії збільшується тільки на початку 2000-х рр. Ймовірно, причиною такого явища є здобуття Україною незалежності, а, відповідно, й стрімкого розвитку української прози. Не останнім також є факт перебування істотної кількості українських громадян в Італії. На особливу увагу заслуговує аналіз труднощів, актуальних для італійських перекладачів, на відміну від європейських. Така ситуація, з одного боку, залежить від відсутності інтересу сучасного читача до ознайомлення з іншомовною літературою через «провінційне» ставлення італійських ЗМІ до культур і літератур менш відомих країн. З іншого, – існують об'єктивні обмеження, зумовлені також нестачею кваліфікованих перекладачів та інструментів перекладу, наприклад, відсутність фахових і надійних словників. Крім того, як слушно зауважила Броджі, так званий «болонський процес» фактично перешкоджає розвитку та дослідженню «мінорних» або «менших відомих» мов і літератур, стримуючи, таким чином, процес підготовки адекватної кількості кваліфікованих перекладачів [8, с. 236]. Крім того, перекладач – це низькооплачувана професія в Італії, на відміну від таких країн, як Німеччина, Австрія, Франція та ін. Тому не можна професійно займатися перекладами, особливо перекладами художньої літератури таких слов'янських мов, як, наприклад, української, якщо перекладач не може розраховувати на додаткові джерела фінансування.

– слова італійського походження (запозичення з італійської мови).

Очевидні італізми – це італійські лексеми, часто не транслітеровані, які вживаються у текстах з італійською тематикою.

Яскравим прикладом такого типу італізмів є назва відомої новели «*Intermezzo*» (від лат. *intermedius* – проміжний, середній). У ЕСУМ подано тільки українізовану форму *інтермедія* [1, с. 311]. У М. Коцюбинського *intermezzo* має значення «інструментальна п'єса довільної будови, іноді самостійний оркестровий епізод в опері». Проте як назва новели це слово використане не в прямому, а в переносному значенні, що має лише уявно-образну мотивацію: довільний, неорганізований відпочинок у перерві між якимись справами чи способом життя («*Так протікали дні мого intermezzo серед безлюддя, тиші і чистоти*»). Відпочинок від міського життя ліричного героя на лоні природи образно уподібнений до «самостійного оркестрового епізоду».

Крім цього, серед інших очевидних італізмів, які часто вживаються у проаналізованих текстах без транслітерації, маємо деякі топоніми та іменники, що вказують на конкретні географічні місця острова Капрі та зруйнованого землетрусом (1908) міста Мессіна (Сицилія), реалії італійського острівного побуту, наприклад:

– Castelione, ймовірно письменник неправильно передав італійську назву українською мовою або ж транслітерував лексему з неаполітанської мови, «на Острові» [3, с. 305]. В оповіданні «Сон» аналізована лексема – транслітерована: *Кастельоне* [3, с. 246]. У сучасній італійській мові правильним варіантом є *Castiglione* зі значенням «замок, оточений стінами» [9, с. 294].

– Monte Solaro [3, с. 305; 308; 313], назва невеликої гори (висота: 589 м.) на острові Капрі («гора сонця»). Зустрічається в нарисі «на Острові» п'ять разів у нетранслітерованій формі. Також вживається і в оповіданні «Сон», хоча у транслітерованому вигляді: *Монте-Соляро* [3, с. 245].

– Монте-Мікеле – пагорб на острові Капрі, «Сон» [3, с. 250].

– *Piccola Marina*, звичайна назва – *Marina Piccola* (Капрі), тобто маленький пляж, маленька затока/бухта, оскільки в італійській мові, у нейтральному порядку слів прикметник, зазвичай, знаходиться у постпозиції щодо іменника, «Сон» [3, с. 245].

– *Punta Fragara*, сучасна назва – *Punta Tragara*; можливо, це випадкова помилка, оскільки слово зустрічається тільки один раз у тексті. (Також, пор. попереднє міркування), «На Острові» [3, с. 308].

– *Cipolla*, тобто цибуля: *за ним біг хлопець і з сицилійським жаром кричав: Cipolla! Cipolla!...* (Цибуля! Цибуля!), «Хвала Життю» [3, с. 296].

– *Marin*'и тобто узбережжя, побережжя. Автор відмінює італійський іменник *i*, таким чином, адаптує це слово до морфологічної системи української мови (пор. наступний приклад): *Кам'яні стіни Marin'u*, «на Острові» [3, с. 310]. В оповіданні «Сон» слово вживається у формі множини без апострофа: *...перлося море, немов величезні марини, вправлені в рами білих колон* [3, с. 246].

– *Piazza*, тобто площа, в різних відмінюваних формах: *на piazz'i, по piazz'i, piazza, на piazz'u*. Це особливо цікавий приклад, адже лексема передає важливу реалію італійського провінційного життя. З одного боку, це місце, де люди зустрічаються, спілкуються, торгуються та ін., а з іншого, аналізований приклад свідчить про адаптацію лексеми до морфології української мови при збереженні італійського правопису. У більшості випадків лексема відмінюється, пор.: *Антін і жінка – подавались на piazz'u дивитися на захід сонця*, «Сон» [3, с. 250]; *На piazz'i ще білють колони* [3, с. 301]; *діти ганяють по piazz'i собаку* [3, с. 307]; *Piazza поволі пустіє* [3, с. 308], «На Острові». Подібне явище спостерігається у мовленні українців в Італії.

– *Пуцолі* (італ. *Pozzuoli*) – стародавнє греко-римське місто неподалік від Неаполя: *«На золотому небі м'яко сіріли перловим тоном Неаполь, Пуцолі, Прочіда і островки»*; «Сон» [3, с. 250]. Здається, що письменник передав неаполітанську вимову, оскільки транслітерований варіант з італійської мови

мав би вигляд *Поц(ц)уолі*. Натомість назва іншого невеличкого острівця неаполітанського заливу *Прочіда* (італ. Procida) відповідає італійській вимові.

– Funicolare – фунікулер. Незважаючи на те, що слово запозичене з французької мови (походить від лат. funiculus) [1, VI, с. 138; 9, с. 713], у тексті аналізована лексема зустрічається в італійській формі. Додамо, що це був період, коли перші фунікулери будувалися та встановлювалися в Європі: *...жовті стіни funicolare і башту*, «На Острові» [3, с. 305].

– Buon giorno, signore – форма привітання «добрий день» часто повторюється в оповіданнях про Італію. Те ж стосується і загального звертання «*signore*», тобто «пане»: *Buon giorno!* – кричу [3, с. 303]; *Buon giorno, signore!* [3, с. 303].

– Сольдо – дрібна монета, що використовувалася до першої половини ХХ ст.; звідки походить і загальна назва грошей в італійській мові³ **soldi** (множина): *Кожна склянка – чотири сольдо... тільки чотири сольдо*; «На Острові» [3, с. 300].

– Фаральони – італ. Faraglioni, високі скелі острова Капрі; символ острова; наприклад: *«Хвилі бились і розбивались об стрімкі скелі Монте-Соляро, об фаральони»*; «Сон» [3, с. 245].

– Факіно (пор. італ. *facchino*), тобто носій. В аналізованих текстах лексема трапляється у транслітерованому вигляді тільки двічі у формі однини. Проте М. Коцюбинський додав у дужках у першому прикладі український еквівалент: носії, пор.: *Блакитні факіно (носії) в широких блузах ходять з місця на місце* [3, с. 306]; *Вільний факіно співає*; «На Острові» [3, с. 307].

– Форест'єрі, тобто іноземець; чужоземець: *Вони вже встигли поставити тісні дерев'яні крамниці ... і торгували картками для форест'єрів* [3, с. 299]. У нарисі «Хвала Життю» слово трапляється у формі родового відмінка множини.

Приховані італізми – це італійські слова, засвоєні українською мовою тільки певною мірою, семи яких

³ Також вживається в італійській мові слово латинського походження – *denaro/danaro* (пор. *динар*).

безпосередньо пов'язані з італійськими реаліями та культурою, наприклад: Мадонна – Madonna. У католиків – Богородиця [6, IV, с. 592]; наприклад: *Щастя і вам мадонна!..*; «Сон», «На Острові» [3, с. 257, с. 311].

– Синьйор [3, с. 298], синьйорини [3, с. 300] – signor, signorini: *Синьйори і синьйорини!..* – випускав він глибоко з грудей і од самого серця; «Хвала Життю» [3, с. 300]. Також, див.: [6, IX, с. 191]. Ми спостерігали, що такі форми звертання також були поширеними у мовленні першої хвилі українських емігрантів в Італії (кінець 1990-х – початок 2000-х рр.).

– Тарантела (італ. tarantella) швидкий італійський народний танець [6, X, с. 39]. Додамо, що цей танець походить із Південної Італії; наприклад: *Гаряче повітря танцювало тарантелу по скелях, а в сірих маслинах цикади грали на кастаньєтах*; «Сон» [3, с. 248].

Слова італійського походження (запозичення) – це італійські лексеми, що були досить давно засвоєні українською мовою та адаптовані українською морфологічною системою. Ці лексеми сприймаються як власне українські. Наприклад, у текстах М. Коцюбинського:

– Вілла – через посередництво німецької мови, очевидно, з італійської мови [1, I, с. 399]: *...на білі вілли, залиті сонцем*, «Сон» [3, с. 244].

– Грот – запозичення з французької мови, походить від італ. grotta [1, I, с. 602], наприклад, *ти мала б щось слабо подібне до тої гроти*; «Сон» [3, с. 255].

– Пінія – вид сосни із зонтикоподібною кроною і червоно-бурою корою; італійська сосна. З хвойних дерев [у субтропічній зоні] зустрічаються різні види сосен, особливо пінії. З диких дерев [на Капрі] найбільше евкаліптів, пальм, піній, дубів [6, VI, с. 536]; наприклад: *Ось несеться воно у збитій крилами піні і сяє на сонці*; «на Острові» [3, с. 303].

– Помаранча – запозичено з італійської мови через посередництво польської (або німецької); слово складається з «рото» «яблуко» та «агансія» – «апелъсин» [1, IV, с. 508]. Наприклад: *Я раптом побачив далекі зелені гори, ...помаранчеві сади...;* «Хвала Життю» [3, с. 300].

– Сироко – сильний південний гарячий вітер. Запозичення з італійської мови [1, V, с. 243]. Наприклад, «Нарешті дихнуло море. І ми дихнули. Здається, починався сироко»; «Сон» [3, с. 245, 246]; *Не встиг одчинити, як теплий сироко кладе мокру лабу мені на лице і заповняє вогким диханням цілу кімнату*; «На Острові» [3, с. 305].

В оповіданні «Сон» часто трапляються слова греко-латинського походження, пов'язані з італійською історико-культурною спадщиною: *амфітеатр, містерія, Цірцея*. Останнє власне ім'я стосується відомої напівбогині грецької міфології, яка обернула чоловіків на свиней [3, с. 260]. Щодо слова *барка*, яке походить із середньолатинської мови, то його також можна вважати італізмом (пор. італ. barca) [3, с. 257].

Нарис «На Острові» завершується латинським сталим висловом (майже фразеологізмом, на кшталт відомої фрази, яку гладіатори перед можливою смертю виголошували імператору): *Ave, mare, morituri te salutant!* (букв. Будь здорове, море, ті, що йдуть на смерть, вітають тебе!) [3, с. 316]. Проте замість слова *Caesar* маємо *mare*. Варто звернути увагу на помилку редакції, оскільки цей фразеологізм походить не з італійської, а з латинської мови!

У творах М. Коцюбинського виразно простежуються італійські мотиви, а відтак і італійські лексеми, оскільки італійська культура, з якою познайомився письменник під час свого перебування в Італії, залишили незабутні враження у його пам'яті. У дослідженні, окрім огляду суттєвих біографічних відомостей М. Коцюбинського, проаналізовано італізми, які функціонують у трьох коротких оповіданнях/нарисах митця («Сон», «Хвала Життю» і «На Острові»). Як відомо, відомий письменник присвятив аналізовані тексти своєму перебуванню в Італії і написані вони були наприкінці творчої кар'єри художника слова. На нашу думку, цілком вмотивованим є припущення щодо існування інших італізмів у літературній спадщині М. Коцюбинського, які, попри те, були залишені поза увагою на даному етапі дослідження. У результаті проведеного аналізу залежно від ступеня адаптації італійських лексем українською мовою та лінгвостилістичних особливостей їх

вживання нами було виділено три групи італізмів у творах М. Коцюбинського.

Разом з тим, поза увагою залишилися загальновідомі топоніми італійського походження, поширені в усіх європейських мовах, а саме: Неаполь, Везувій, Капрі, Іскія (відомий термальний курортний острів неаполітанського заливу), Мессіна (місто на Сицилії, що було зруйновано страшним землетрусом у 1908 р.), міланський собор, деякі назви вулиць (S. Martino) [3, с. 299] та ін. Також не проаналізовано особливості використання назв готелів: *Hotel Pagano* (Pagano – прізвище), *Hotel Faraglioni* (Faraglioni – відомі скелі, символ острова Капрі) та типового італійського імені – Джузеппе.

Література

1. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [редколегія : О.С. Мельничук (головний ред.) ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні та ін.]. – К. : Наукова думка, 1982–2012. – Т. 1–7.
2. Коцюбинський М. Твори : в 7 т. / М. Коцюбинський. – К. : Наукова думка, 1973–1975. – Т. 1–7.
3. Коцюбинський М.М. Коні не винні. Повесть, оповідання / Коцюбинський М.М. – Х. : «Фоліо», 2006. – 316 с.
4. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка]. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 752 с.
5. Пахльовська О. Є.-Я. Українсько-італійські літературні зв'язки XV–XX ст. / Пахльовська О.Є.-Я. – К. : Наукова думка, 1990. – 215 с.
6. Словник української мови : Академічний тлумачний словник (1970–1980) [Електронний ресурс]. – Webmezha, 2012. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/8>.
7. Солод Ю. Українська класична література / Солод Ю. – К. : «Світло знань», 2008. – 447 с.
8. Brogi G.B. Traduzioni di opere in versi e in prosa di scrittori ucraini dalla fine del XX al primo decennio del XXI secolo / G.B. Brogi // Studi Slavistici. – VIII (2011). – P. 231–239.

9. Zingarelli N. Vocabolario della lingua italiana / Zingarelli N. – Decima edizione. – Bologna : Zanichelli.

Стаття надійшла до редакції 8 грудня 2014 року

УДК 811.111'373.612.2

Тетяна Заболотна
(м. Переяслав-Хмельницький, Україна)

МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТІВ ПРИРОДА І ЛЮДИНА У ТВОРІ ЕРНЕСТА ХЕМІНГУЕЯ «СТАРИЙ І МОРЕ»

У статті розглянуто лексико-семантичні засоби пейзажного опису; проаналізовано особливості вербального наповнення концептів ПРИРОДА і ЛЮДИНА та їх лексико-семантичні поля в англomовному художньому творі Ернеста Хемінгуея «Старий і море». Опис моря як елемента природи у художньому творі та сприйняття його як концептуальної мовної картини світу допомагає краще зрозуміти сутність людини, її оцінне ставлення до природи. Опис природи і ставлення людини до природи наповнює змістом досліджувані лінгвокультурні концепти.

Ключові слова: *Ернест Хемінгуей, художній дискурс, метафора, гіпербола, порівняння, опис, концепт, лексико-семантичне поле, пейзаж.*

В статье рассмотрены лексико-семантические средства описания пейзажей; проанализированы особенности вербального наполнения концептов ПРИРОДА и ЧЕЛОВЕК и их лексико-семантические поля в англоязычном художественном произведении Эрнеста Хемингуэя «Старик и море». Описание моря как элемента природы в художественном произведении и восприятие его как концептуальной языковой картины мира помогает лучше понять сущность человека, его оценочное отношение к природе. Описание природы и отношение человека к природе наполняет содержанием исследуемые лингвокультурные концепты.